

BİR ZİRVE İLİM ADAMINDAN KESİTLER “PROF. DR. EROL GÜNGÖR”

MOMENTS FROM THE LIFE OF A SCHOLAR AT THE PEAK, “PROF. DR. EROL GUNGOR”

Fuat YAVUZ

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. E-posta: fuatyavuz_56@hotmail.com

Milletlerin tarihleri onu yazanların başarılarıyla şanlıdır, gurur vericidir... Böyle şansa sahip ülkelerin sayısının iki elin parmak sayısını geçmeyecek kadar sınırlı olduğunu hepimiz biliriz. Yeryüzünde bu istisnai özelliğe sahip olma şerefine nail olmuş olan aziz Türk milleti ilmin, siyasetin, askerliğin, sanatın vb. alanların zirvelerini yetiştirerek büyümüş ve yücelmiştir. Bilge Kağan, Kültiğin, Tonyukuk, Orhun abideleriyle Asya'nın bağrına Türk'ün mührünü vurmuş; Kaşgarlı Mahmut Kaşgar'da bilgi ve bilgeliğin zirvesi olmuş; Alparslan Anadolu'yu ebedi yurt yapmış; Fatih İstanbul'u fethederek en yüce övgüye mazhar olmuştur. Bunlar sadece buraya alabildiğimiz bazı gurur vesilelerimizdir. Türk tarihi bunlar gibi nice övünç kaynaklarımızla doludur.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR, son birkaç asırdan beri hasretini çektiğimiz zirve ilim adamı hüviyetini taşıyan şahsiyetlerin önünde gelenlerdendir. Çok kısa sayılabilecek ömrü içerisine pek çok telif ve tercüme eser ile yüzlerce makale sığdırmıştır. Hayatının en verimli dönemini teşkil eden bir yaşta aramızdan ayrılan Erol GÜNGÖR, sosyal bilimlerin her dalında olduğu gibi dilimiz ve edebiyatımızla ilgili olarak ortaya koyduğu görüş ve düşünceleri son derece isabet arz etmekte ve dikkat çekmektedir.

Öncelikle yazımıza konu olan Erol GÜNGÖR'ün hayatı, ilmi kişiliği ile onu tanıtan, onun çalışmalarını dünya görüşünü ortaya koyan bazı tespitleri aktarmaya çalışalım.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR, 1938 yılında Kırşehir'de dünyaya geldi. Bir ulema ailesine mensuptur. Dedesi Kırşehir ulemasından Hacı Hafızoğlu, Kırşehir'deki Ahi Tekkesi'nin son şeyhidir. Babası Abdullah, annesi Gülşen Hanımdır. Değerli bir aile muhitinde ilim ve maneviyat geleneği içinde

yetiştirilmiştir. Osmanlı Türkçesini ve eski yazıyı babasından öğrenmiş, dedesinden çok etkilenmiştir. İlk ve orta öğrenimini Kırşehir'de tamamlamış, yüksek tahsil hayatına İstanbul Hukuk Fakültesi'nde başlamıştır. GÜNGÖR, Hukuk Fakültesi'nde ikinci sınıfa geçtikten sonra Fethi Gemuhluoğlu tarafından Prof. Dr. Mümtaz Turhan'a takdim edilmiş, Mümtaz Turhan'ın tavsiyesi ile Edebiyat Fakültesi Sosyal Psikoloji Bölümü'ne geçmiştir. Eğitim hayatını Mümtaz Turhan'ın özel ihtimamı ile tamamlamış, daha sonra da onun yanında asistanlığa başlamıştır.

Öğrencilik ve asistanlık yıllarında çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmış, memleket konularını duyarlı bir Türk milliyetçisi kimliğiyle dile getirmiş ve çözüm önerilerinde bulunmaya başlamıştır. Daha o yıllarda çok iyi Osmanlı Türkçesi biliyor, eski yazı ile süratli bir şekilde not tutmasıyla tanınıyordu. O yıllarda ve daha sonraları bir mektep hüviyetinde olan Marmara Kıraathanesi sohbetlerinin başlıca müdavimlerindendi. Diriliş Dergisi'nde bir dizi çeviriler yapmış, Yeni İstanbul Gazetesi'nde çalışmıştır. Bu dönem yazılarında M. Kırşehirlioğlu, Buğra gibi müstear isimler kullanmıştır. Ziya Nur, Ali İhsan Yurt, Fethi Gemuhluoğlu gibi önemli simalardan oluşan çevresi vardı. Ekrem Hakkı Ayverdi, Nurettin Topçu görüş alışverişinde bulunduğu kişiler arasındaydı. Yahya Efendi Dergahı'nda Abdullah Hatay Efendi'nin Mesnevi derslerini dinlemiş, devamlı temasta olduğu Yüzbaşı Ziya Uygur'dan bilhassa Yahudiler ve Masonluk hakkında çok şey öğrenmiştir. Sohbetlerinden etkilendiği kişiler arasında Dündar Taşer'in önemli ve ayrıcalıklı bir yeri vardır.

Asistan Erol Güngör, 1965 yılında doktorasını tamamlayarak 1966 yılında Amerika Birleşik Devletleri Colorado Üniversitesi'nin Davranış Bilimleri Kürsüsü'nde uzman araştırmacı olarak görev yap-

mıştır. Yurda döndükten sonra, 1971 yılında Edebiyat Fakültesi Sosyal Psikoloji Bölümü'ne Doçent olarak tayin edilmiş ve 1978 yılında da Profesör olmuştur. Doçentlik tezi olarak sunduğu "Denotative and Connotative in Interpersonal Conflict" yurt dışında çeşitli ilmi yayınlarda yer almıştır.

1970'ten sonra en yakın olduğu kişi Osmanlı Arşivi'nin de müdavimlerinden Mehmet Genç'tir. Hayat grafiği daima çalışkanlığının bir sonucu olarak yükselişte olan Prof. Dr. Erol Güngör 1982 yılında Konya Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'ne atanır. Bu göreviyle ilim adamlığının yanı sıra idarecilik ve organizatörlük özelliklerini de ortaya koymuştur. Varlığı ile yokluğu neredeyse bir olan üniversiteyi kısa zamanda canlandırmış, cazip bir ilim merkezi haline getirmek için ciddi bir atılım başlatmıştır.

Dürüst, çalışkan, girişken ve mütevazı kişiliğiyle Konya halkı tarafından sayılmış ve çok sevilmiştir. Bu sayede halkın vaktiyle istemediği, hatta varlığından haberdar olmadığı üniversiteye gözlerini çevirmiş, böylece üniversite-halk kaynaşmasını gerçekleştirmiştir. Selçuk Üniversitesi Vakfı'nın temellerini atmış, yeni fakülte ve yüksekokullar açmış, tam teşekküllü bir üniversite hastanesi kurmuştur. "Seri Halk Konferansları" düzenlemiş, "Klasik Türk Müziği Konservatuvarı" kurmak için çeşitli teşebbüslerde bulunmuştur.

Erol Güngör'ün sakin, sessiz ve içe kapanık bir yaratılışı vardı. Meselelerini kimseye söylemeden kendisi halletmeye çalışırdı. Çok az konuşur, çok dinler, çok çalışırdı. Devamlı mütebessimdi ve nadiren kızardı. Yakın bir arkadaşı sohbet ve tartışmalarda -sözün genişleyip hakikatin ortaya çıkması için- taraf tuttuğunu, tuttuğu taraf galip gelecek şekilde konuştuğunu, sonra karşı tarafa geçerek orayı da galip getirdiğini anlatıyor. Onun bu bilge kişiliği ilmi konulara olan hâkimiyeti ve vukufiyeti arkadaşları ve dostlarıyla yaptığı sohbet ve tartışmalarda kendini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Başlamış olduğu bir işi bitirmeden kimseye bahsetmezdi. Çok okur, dokümanları hazırlar, kalemi eline aldıktan sonra da bırakmadan yazardı. Tercüme yaparken önce kitabı devamlı birkaç kere okur, başladıktan sonra günde iki üç forma çevirirdi. Üzerinde düşündüğü her şeyi en ince teferruatıyla araştırırdı. En sevmediği şey ise şamataydı. Nadiren kızdığında yüzü kızarırdı. Çevresinde namuslu ve dürüst oluşu ile tanınırdı.

Ortadoğu, Hergün ve Millet gazetelerinde başyazarlık yapmış, Töre, Türk Edebiyatı, Yeni Düşünce, Milli Eğitim ve Kültür, Yeni Sözcü, Hamle ve Doğuş dergilerinde çeşitli makaleler yayınlamıştır.

Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce olmak üzere dört dil biliyordu. Ayrıca onu yakından tanıyanlar gayet iyi Türk Musikisi bildiğini, tambur çaldığını ve bir küçük divan oluşturacak kadar şiirleri bulunduğunu belirtmektedirler.

Bir ilim ve irfan adamında bulunması gerekli hususiyetleri şahsında fazlasıyla bulundurabilme yüksekliğini gösterebilmiş bu muhterem insanı ne yazık ki hayatının en verimli çağı sayılabilecek bir dönemde 24 Nisan 1983 yılında kırk beş yaşında kaybettik.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR'ün hayatı ve şahsiyeti ile ilgili olmak üzere, en yakın arkadaşlarından Ali İhsan Yurt ile yapılan ve Dağarcık dergisinde yayınlanan bir mülakat onu daha yakın tanımamız açısından oldukça önemlidir. Bu geniş mülakatı yer darlığı sebebiyle tamamını almadan bazı pasajlarını buraya almayı uygun bulduk.

-...Türkiye'nin hangi meselesine daha çok önem verirdi efendim?

- Türkiye'nin meselesi bellidir. Yahya Kemal'in söylediği gibi bu topraklara gelen Horasanlı Alperenlerin davalarını yürütmektir bütün mesele. Bu yürütmek neyle kabilse o kabil olan her meselede Erol'un fikri vardı, nasıl yapılabilir? Nasıl yapılmalıdır? Bakın arkadaşı Nihat Genç, Türkiye'de Nihat Genç gibi ikinci bir arşivist yoktur. Yüz binin üzerinde arşiv vesikasını tetkik etmiştir. Buna rağmen hala tezini yazmamıştır. Erol Bey de üzerinde düşündüğü her şeyi en ince teferruatına kadar tetkik ederdi. Hatta size bir şey anlatayım, bir gün sohbet anında Arapça bir beyit söyledim, Erol benden ayrıldıktan sonra gitmiş, Fütuhat-ı Mekkiye'den beyti bulmuş, ertesi gün uzaktan sigara tutmaktan sapsarı olmuş parmağını sallayarak seslendi. Hoca hoca dedi söylediğin beyit orayı tutmuyor, ben iddia ettim. Yanlış bakmışsın dedim. Ziya Nur, Erol'la fazla dalaşmamı istemezdi. Hoca sen bunların üzerine fazla gidiyorsun, bu davadan usandıracaksın, kaçıracağını derdi.

Erol Türkiye'nin bütün meseleleriyle meşguldü. Eğitim davasından iktisat meselesine kadar teker teker anket fişlerini kendi parasıyla bastırıp esnafa dağıtarak cevaplarını toplayıp bir anket yapmıştı. Asistandı, daha o zaman sosyal psikoloji sahasında yaptırmıştı anketi. Hangi mesele olsa ister ticari ister psikolojik ister iktisadi ele aldığı her konuyu araştırır ve yazardı.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR'ü talebelik, asistan-

lık, doçentlik yıllarında hasbelkader beraber bulunduğumuz Marmara Kıraathanesi'nde tanışmış ve sohbet etmiştik. Hepimizin bildiği gibi hocası Mümtaz Turhan'ın ölümüyle o kürsüde profesör olarak bulunmuş, milli kültür dersleriyle, yazılarıyla, sohbetleriyle her zaman hizmet etmeye çalışmış bir aydıdı. Daha sonra Konya Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'ne atanmış, hayatının en verimli sayılabilecek bir döneminde 24 Nisan 1983 tarihinde kırk beş yaşında hayata gözlerini yummuştur.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR, çok ve sürekli yazar bir anlayışa sahipti. Kısa sayılabilecek ömrü içerisine on iki telif, altı adet tercüme eser ile yüzlerce makale sığdırmıştır. Bu bir bakıma sürekli bir yazma ve okuma anlamı taşımaktadır ki bu yönüyle de oldukça dikkate şayandır.

Telif Eserleri

1. Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak
2. İslam'ın Bugünkü Meseleleri
3. İslam Tasavvufunun Meseleleri
4. Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik
5. Sosyal Meseleler ve Aydınlar
6. Türk Kültürü ve Milliyetçilik
7. Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri
8. Tarihte Türkler
9. Kelâmi Sahada Estetik Yapı Organizasyonu
10. Şahıslar Arası İhtilafın Çözümünde Lisanın Rolü
11. Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar
12. Dünden Bugüne Tarih, Kültür ve Milliyetçilik

Tercüme Eserleri

1. Batı Düşüncesinde Büyük Değişme
2. Dünyayı Değiştiren Kitaplar
3. İktisadi Gelişmenin Merhalesi
4. Yirminci Asrın Manası
5. Sınıf Mücadelesi
6. Sosyal Psikoloji: Nazariye ve Problemler

Ayrıca "Cemiyet İçinde Fert" adlı iki ciltten müteşekkil bir tercüme eseri de Milli Eğitim Bakanlığı yayınları içerisinde çıkmıştır. Bunların dışında çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanmış pek çok makalesi bulunmaktadır.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR'ün, dünya görüşü ve fikirlerinin tekâmülünde her ne kadar Mümtaz TURHAN, Nurettin TOPÇU, Hilmi Ziya ÜLKEN ve Hüseyin Nihal ATSIZ'ın etki ve izlerini görebiliyorsak da o daha çok tüm fikirleri-düşünceleri göz önüne alındığında "İslamcı Milliyetçilik" çizgisinde Mehmet Akif Ersoy ile benzeştiği söylenebilir.

Burada tezimizin de konusunu teşkil eden dil, edebiyat ve edebiyat sosyolojisi kavramlarının onun eserlerinde hangi şekilde yer aldığını bazı örnekler vererek ortaya koymaya çalışalım.

Dil kavramı onun düşünce dünyasının önemli mihenk taşlarından. Dil mefhumu onun belki bir sosyal bilimci olmasının vermiş olduğu bir zaretin, belki de memleketin içerisinde bulunduğu şartlar dolayısıyla düşünce ve kültür buhranımızla alakalı olarak bu kavramlar üzerinde çok durmuştur. Bu alanlarda ortaya çıkmış buhranın temel sebeplerini izah ederken, Türk dilinin ehliyesiz kurumcular tavsiyeciler marifetiyle düşünce ve kültür hayatımızda meydana getirdiği tahribata özellikle dikkat çekmektedir. Burada yeni neslin ancak dönemin dil ve edebiyat tartışmalarını ortaya koyan araştırma ve kitapları okuyarak bilgi edinebilecekleri 1980 öncesi dönemle ilgili olarak özellikle tavsiyeci anlayıştaki kesimin dil algılarının kültürümüzde ciddi tahribata sebep olduklarını ve dilin kelime dağarcığının zayıflatıldığını belirtmektedir. Türkçenin tasfiyesini belli bir derneğin, bakanlığın, hükümetin yürüttüğü planlı bir faaliyetten saymanın yanlış olacağını ve Türkçenin kayboluşunun memleketimizdeki yaygın cehaletin sonucu olduğunun altını çizmektedir. Herhangi bir batı ülkesinde devlet bütün kuvvetlerini seferber etse yine de masa başında uydurulmuş bir dili kimseye kabul ettiremez. Maalesef ülkemiz masa başında uydurulmuş dil saçmalığını uzun bir süre yaşamış ve nesillerin bu anlamda birbirleriyle münasebetinin önemli ölçüde kopmasının tahribatını uzun süre hissetmiştir. Erol GÜNGÖR, dilde yaşanan bu yozlaşmanın milli kültürümüze yaptığı tahribatın telafisinin zorluğunu vurgulamaktadır.

Erol GÜNGÖR, yapmış olduğu ciddi çalışmalar ve ilginç yorumlarıyla sosyal bilimlerin hemen her dalında kalem oynatmış gerçek bir entelektüel, gerçek bir Türk aydıdır. Asıl uzmanlık sahası olan Sosyal Psikoloji dalının yanı sıra tarih, sosyoloji, güzel sanatlar onun ilgi alanına girmiş ve bu ilim ve sanat dalları ile ilgili birçok makale yazmıştır.

Roman sanatı ile ilgili bir kısım görüşlerini buraya almayı uygun bulduk. "...Romancılar, insanı

tanıtmakta romancının bize yapacağı yardımdan hiçbir zaman vazgeçmeyiz. Romanda matematik formüllerin, kesin tarifli kavramların, davranış modellerinin ve ölçü sistemlerinin bulunmayışı onu ihmal etmemiz için sebep değildir. Romancılar çok defa insan psikolojisi ve psiko-patolojisi hakkındaki ilmi bilgileri ve teorileri kullanıyorlar ama şahsiyet psikolojisi üzerinde teori kuranlar da çok defa romancının sezgi ve tahlillerinden faydalanmaktadır.

Türkiye’de insanın değişmesi veya bozulması konusunda yazmak isteyen bir romancı için şimdi yığınlarla canlı malzeme mevcuttur. Solcu romancılarımız maalesef realizm adına hep insanın dışındaki çer-çöple uğraşıyorlar, eşyaya daha çok önem veriyorlar. Onlara göre cemiyette realite olarak fertler değil, sosyal sınıflar ve bunlar arasındaki mücadele vardır. Ferdi şahsiyet şekilsiz bir yığının içinde bir noktadan ibarettir. Bu yüzden, ideolojik peşin hükümlerden hareket etmeyen romancılar bu konu üzerine eğilirlerse hem iyi bir realizm örneği vermiş hem de bizim kendimizi tanımamıza yardım etmiş olurlar.”

1966 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları içerisinde yer alan Kelâmi yapıtlarda Estetik Organizasyon adlı ayrı basım yayında Erol GÜNGÖR’ün roman-hikâye ve fıkra türleriyle ilgili olarak sistematik bir çalışma içerisine girdiğini, bu türlerde deney yoluyla, ilmi bir anlayışla yeni ve ilginç bir araştırma yaptığını görüyoruz. Burada Erol GÜNGÖR’ün hikâye ve romanda yapı organizasyonunun dayanmış olduğu prensipleri araştırdığını görüyoruz.

Erol GÜNGÖR’ün bu konu ile ilgili yapmış olduğu çalışmanın tamamını bu makaleye almamız hem yazımızın amacı değil, hem de sınırlı yerimize sığması mümkün değildir. Altını çizmemiz gereken en önemli husus onun bütün sosyal bilimlerde çalışmalarının olması ve bu çalışmalarını büyük bir ciddiyet ve gayret ile gerçekleştirmiş olmasıdır. O ihtisas sahası olan sosyal psikoloji dalı ile yetinmemiş ve sosyal bilimlerin birbirini tamamlayan bir bütün olduğu gerçeğinden hareketle bir edebiyatçı kadar edebiyatçı, bir tarihçi kadar tarihçi, bir sosyolog kadar sosyoloji bilimine vakıf olmanın gereğine inanmış ve kendisini bu doğrultuda yetiştirmiştir.

Hikaye ve roman sanatı ile ilgili şu tespitleri yaklaşık kırk yıl öncesinden konuya hakimiyetinin bir göstergesi olması bakımından da oldukça dikkat çekmektedir.

“Nükte ve komik üzerinde yapılan araştırmalarla fıkradaki organizasyon kısmen ortaya çıkarılmak-

la beraber, hikaye ve roman üzerinde şimdiye kadar hiçbir araştırma yapılmış değildir.

Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, bu problemle ilgili tecrübelerle ait faraziyemizi umumi müşahedelerden çıkardığımız ipuçlarına isnat ettirdik. Hikayeyi meydana getiren unsurların aşına olunan bir forma göre tertibi çok defa onun sanat kıymetini düşürmekte, okuyucu üzerinde hoş bir intiba bırakmamaktadır. Baş tarafını okuduğumuz zaman nasıl geliyeceğini nasıl sonuçlanacağını kestirebildiğimiz hikaye bizde sanat eserlerine mahsus teessüf reaksiyona da yol açıyor. Binaenaleyh, beğenilen bir hikâyede vakaların gelişme seyri hakkındaki tahminimiz hikâyenin hakiki gelişmesiyle ekseriya bir tezat teşkil etmektedir. Bu tezatın keskin bir şekilde görülmediği hallerde de yine sürpriz veya yenik, değişiklik şeklinde bir “beklenmedik netice” ile karşılaşırız.

Onun hikâye ve romanla ilgili görüşlerinin küçük bir bölümünü aktardıktan sonra edebiyat ve edebiyat sosyolojisi ile dil hakkındaki görüş ve düşüncelerini yine kısmen buraya almak istiyoruz.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR başta da belirttiğimiz gibi sosyal bilimlerin her sahasında kalem oynamış, görüş ve düşüncelerini açık bir üslupla ve ilmi gerçeklere uygun olarak ortaya koymuştur. Bu çerçevede eğitim ona göre, sadece okul sıralarında cereyan eden ve hayatın belli bir dönemini içine alan terbiyecilik zihniyetinden ibaret değildir. Bilakis, hayatın her dönemi öğrenmenin vazgeçilmez anları olarak telakki edilmektedir.

“Buna rağmen günümüzde modern eğitimin icabı öğretmen ve eğiticinin durumu ön plana çıkmış bulunmaktadır. Bu meselenin en dikkat edilmesi gereken tarafları, öğretmenin ekonomik güçsüzlüğünün veya eğitimin finansman probleminin halledilmesi, bir diğeri de eğitimde verimliliğin, kalitenin yükseltilmesidir ki, bu da iktisadi yönün halledilmesine bağlıdır.”

Erol GÜNGÖR’ün eğitimle ilgili olarak günümüzden yaklaşık 35 sene önce ortaya koymuş olduğu tespitlerin bu gün de geçerliliğini aynen muhafaza ettiğini üzümlere ifade etmemiz sanırım yanlış olmayacaktır. Öğretmenlerimiz hala insanca yaşayabilecekleri bir gelir düzeyine ulaştırılmamış, geçim derdinden kurtarılamamıştır. Bu şekilde hayatını idame ettirmek durumunda olan eğitim camiasının eğitimin gelişmesine katkılarının ne oranda olacağı hususunda iyimser olmak oldukça güçtür.

“Eğitcilik ve öğreticilik her zaman meslekten olmayı gerektirmez; bu açıdan öğretmenliği meslek edinilenler asıl büyük öğretici-egitici içerisinde bir azlık teşkil ederler. Hepimizin birinci derecede eğitimcileri anne ve babalarımızdır. Öğretmen, hayatımızın ancak belli bir döneminde karşımıza çıkar. Öğrendiklerimizin pek çoğunu gayri resmi yollardan, yani doğrudan doğruya öğretici gaye taşımayan kaynaklardan almışızdır. Ve nihayet, insanlığın büyük öğreticileri vardır; bunlar sadece bir dersane kalabalığına değil bütün dünyaya hitap ederek hepimizin hayatına yön vermişlerdir.

Bugün eğitici ve öğretici denince bu işi meslek edinilen ve o maksatla yetiştirilmiş olan kimseleri anlıyoruz. Bunun sebebi, modern çağda eğitim ve öğretimin gitgide daha çok formel (biçimsel) bir mahiyet kazanmasıdır. Geçmiş yüzyılların büyük ilim, sanat ve fikir adamları, idarecileri bu günkü gibi mektep sıralarından yetişmiş kimseler değildi. Bunlar birer ustanın yanında kişisel münasebetler içinde eğitimlerini tamamlıyorlardı...”

Geçmişin eğitiminin usta-çırak ilişkisi şeklinde olmasına karşılık günümüzde bunun çok daha modern araç-gereç ve sistemlerle yapıldığı bir gerçektir. Sosyal değişmeye bağlı olarak eğitim sistemlerinde de belirli yapı değişikliği meydana gelmektedir. Geçmişin nakilci eğitiminin yerini daha aktif ve daha girişimci, yenilik düşüncesinin hâkim olduğu bir eğitim anlayışı almıştır. Burada vurgulamadan geçemeyeceğimiz bir husus Osmanlı devletinin yıkılışının en önemli gerekçelerinden birisi belki de en önemlisi eğitimde hâkim olan nakilci anlayışın terk edilip modern eğitim anlayışına bir türlü geçilemeyişi olduğunda otoritelerin birleşmiş olmalarıdır.

Eğitim konusunda üzerinde durduğu bir diğer önemli mesele; “zihniyetle yani Türkiye’yi idare eden elitlerin eğitim ve kalkınma anlayışıyla ilgilidir ve birinciden daha önemlidir. Bütün problem, Türkiye’nin kalkınmasında neye ve kimlere öncelik vereceği noktasındaki anlayış farkından kaynaklanmaktadır.

Türkiye az gelişmiş bir ülkedir; dolayısıyla elindeki kaynaklar sınırlıdır ve bu sınırlı kaynakları en verimli yerlere yatırabilmek için bir tercih sıralaması yapmak zorundadır. Bu tercih şimdiye kadar hep umumi tahsil lehinde yapılmış, yani herkesin ilkokuldan geçmesi ve okur-yazar oranının yüzde yüze çıkarılmasıyla ülkenin kalkınacağı zannedilmiştir. Bu düşünce öğrenciye öncelik verilmesini, öğretmen meselesinin geri planda bırakılmamasını

gerektirir. Hedef edinilen eğitimi verebilmek için iyi yetişmiş insan gücüne ihtiyaç yoktur. Fakat ilk eğitim bu anlayış sahiplerinin düşünmediği kadar önemli bir iştir. Bu önemi dolayısıyla da bütün ileri ülkelerde ilkokullara öğretmen yetiştiren okullarda üniversite dengi bir eğitim yapılır. Şunu hemen belirtelim ki, ilkokul öğretmenlerinin üniversite tahsili görmesi, ilkokul çocuğuna yüksek seviyede bilgiler vermesi için değildir. Tersine, burada öğretmenden çok bir eğitim meselesi vardır ve eğitim bilgi aktarmaktan çok daha önemli, daha zor bir iştir.”

Erol GÜNGÖR, özellikle ilkokul eğitiminin önemini vurguladığı bu bölümde ilkokul öğretmenlerinin öğretimden daha önemli olarak eğitim görevini yerine getirmeleri gerektiğini, eğitimin öğretimden çok daha önemli olduğunu ve öğretmenlerin de mutlaka lisans düzeyinde eğitimden geçirilmelerinin önemine işaret etmektedir.

Hangi seviyede olursa olsun öğretimin niteliğine baktığımız zaman eskiye nispetle hiç de önemli bir yol aldığımız söylenemez. Medresenin asıl kusuru, bilgiyi ortaya çıkarıcı düşüncelere kapalı kalması, kitabı veya hocayı değişmez otorite diye kabul etmesiydi. Bu gün öğretmenlerimizin kendi yetişmelerinin kaçınılmaz bir sonucu olarak aynı kısırlık içinde bulduklarını görmekteyiz. Bu kısırlığın daha işin başında bir metot hatasından kaynaklandığını, öğretmenin vazifesinin öğrencideki kabiliyeti ortaya çıkarmak ve onun işlenmesine yardımcı olmaktır demektedir. Bunu yapabilmek için de öğretmenin kabiliyetli ve yaratıcı olması gerektiğini hatırlatmaktadır. Eğer öğretmen eğitim hayatında bilgiyi şahsen araştırıp ortaya çıkarmanın ne demek olduğunu öğrenmemişse öğrencinin karşısında sadece spikerlik yapar diyerek bir benzetmede bulunmaktadır. Malum spikerler ellerindeki kâğıtta yazılanları aktarmakla görevlidirler, kendilerinden fazla bir şey katamazlar.

Erol GÜNGÖR’ün eğitim bahsi ile ilgili görüş ve düşünceleri bunlarla sınırlı değildir. O eğitimin olması gerektiği durumu ve yapılması gerekenleri dayanaklarını ortaya koyarak adeta bir doktor reçetesi gibi belirlemiş ve önermiştir. Onun bu tespitleri ve çözüm önerileri bu gün de geçerliliğini muhafaza etmektedir. Yani aradan geçen otuz beş yılda bir arpa boyu yol dahi alınmamıştır desek yanlış olmaz. Çünkü o günden günümüze eğitim alanında hissedilir bir gelişmenin olmadığı aşikârdır. Her şeyden önce tavizsiz bir şekilde uygulanması gerekli bir milli eğitim politikasının eksikliği devam etmekte-

dir. Hükümetlere hatta bakanlara göre değişebilen eğitim politikalarıyla Milli Eğitimi gerçekleştirmek mümkün değildir.

Erol GÜNGÖR, çocuk eğitimi konusunu değişik görüş ve değerlendirmelerle ele almıştır. Ona göre bilhassa inkılâp geçiren ülkelerde çocukların eğitimine özel bir itina gösterildiğini belirtmektedir.

“Aslında parlamenter idare gibi, çocuk konusu da Cumhuriyetten önce başlamış meselelerdir. Çocuğun özel bir önem taşıması daha çok inkılâp geçiren ülkelerde görülmüştür. İnkılâp idaresi kendi anti tezi olan eski sistemi toplumdaki silebilmek için yeni nesillere dayanmak zorundadır. Cumhuriyetin çocuk konusunda karşılaştığı sorumluluklar eski devirlere göre çok büyük olmuştur. Belki başarısızlığının ana sebebi olarak da bu talihsizliği göstermek mümkündür. Süratli bir nüfus artışı ve süratli bir şehirleşme çocuk eğitimi konusunda yeni ve büyük problemler getirmiştir. Hayatın sakin, nüfusun az, sosyal değişimin yavaş olduğu eski devirlerde çocuk, ailesinin ve yakın çevresinin yardımıyla istendiği gibi şekillendiriliyor, toplumun ideal insan tipine yaklaştırılıyordu. Bu bakımdan Osmanlı cemiyetinde çocuğun durumu bu güne kıyasla çok iyi sayılabilir. Fakat aile eğitiminin yetmediği

üstelik ailenin eğitim verme imkânlarını kaybettiği bir devirde devlete büyük işler düşüyordu ki, Cumhuriyet Türkiye’sinde bu işler yapılamadı.

Erol GÜNGÖR bu kısımda çocuk eğitiminde eski ve yeni kıyaslarken eskinin geleneğe bağlı daha çok aile yapısının etkin olduğu anlayışının daha başarılı olmasının sebebinin hayatın sakin olması, nüfusun azlığı, sosyal değişimin yavaş seyretmesinden olduğunu vurgularken, daha sonra çocuğun eğitiminde ailenin ve çevrenin etkinliğinin azalmasıyla devlete önemli işlerin düşmesine rağmen bunda istenilen başarıya ulaşılamadığı ifade edilmektedir.

Prof. Dr. Erol GÜNGÖR’ü elbette bir makale ile anlatmak, onu tanıtmak, onu anlamak mümkün değildir. Biz burada sadece onun çok dar bir yönünü anlatmaya daha doğrusu onunla ilgili olarak hazırlanmış olduğum Yüksek Lisans Tezinden istifade ile bazı yönlerini ve hayatını tanıtmaya çalıştık. Bunda elbette yeterli olamadığımızı, deryayı yağmur tanesi ile anlatma mesabesinde olduğumuzun idrakindeyiz. Yine de Türk kültür hayatının bu seçkin ismi ile ilgili yazı yazmak şahsım için en azından bir bahtiyarlıktır.